

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Ποιητική μετάφρασις, ὅσον καλὴ καὶ ἂν εἶναι, ἔχει μόνον τὴν ἀξίαν ἱστογραφικῆς ἢ χαλκογλυφικῆς ἀντιγραφῆς μιᾶς Παναγίας τοῦ Ραφαήλου. Τόσον μικρὸν καὶ ἄχαρι, κατὰ τὴν γνώμην ἐξόχου κριτικοῦ τοῦ αἰῶνος μας, εἶναι τὸ ἔργον τοῦ μεταφραστοῦ. Τὴν κρίσιν ταύτην θὰ ἐλέγαμεν ὑπερβολικῶς αὐστηρὰν, ἐὰν δὲν ἐφοβούμεθα μήπως ἡ διαφωνία μας ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἀξίωσιν, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν ἀποκτήσῃ θέσιν μεταξὺ τῶν καλῶν μεταφραστῶν ἀρκούμεθα νὰ παρατηρήσωμεν μόνον τοῦτο, ὅτι τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἡ μετάφρασις τοῦ Voss, ἂν καὶ κρίνεται τεχνικῶς ἐλλιπής, ἔκαμε τὸν Ὅμηρον πάγκοινον ψυχγωγικὸν ἀνὰ γνώσῃα εἰς τὴν Γερμανίαν, ἡ δὲ τοῦ Μόντη, ἂν καὶ εἰς πολλὰ τῆς μέρη δὲν σώζει τὸν ἀρχαῖον χαρακτήρα, ὅμως μεταδίδει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὁμοεθνῶν τοῦ τὴν ζωὴν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀθανάτου πρωτοτύπου.

Βεβαίως αἱ ποιητικαὶ μετάφρασεις ὑποθέτουν ἀρκετὴν φανταστικὴν δύναμιν καὶ ἐνθουσιασμόν, καὶ μόνον ὅταν μετέχουν τῶν ὑψηλῶν τούτων ιδιοτήτων δὲν θεωροῦνται πλέον ἔργα μηχανικὰ ἀλλὰ καλλιτεχνικά, καὶ ἱκανὰ νὰ συντελέσουν εἰς ἐξημέρωσιν καὶ ἐξευγενισμόν τῆς γλώσσης καὶ εἰς μόρφωσιν τῆς καλαισθησίας, κυρίως ὅταν, εἰς τὴν φιλολογικὴν ἀπορίαν τοῦ ἔθνους, σπανίζουσιν τὰ πρωτότυπα δημιουργήματα. Καὶ τοῦτο ἀληθεύει ἰδίως ὅταν μία φιλολογία, καθὼς ἡ ἰδική μας, μεταβαίνει ἀπὸ τὴν παιδικὴν εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν τῆς, εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἐποχὴν, ὅπου κινδυνεύει νὰ πάθῃ ἀπὸ μακρασμόν, ἐὰν στερῇται ἀρκετῆς καὶ ἐκλεκτῆς πνευματικῆς τροφῆς. Σήμερον δὲ ὅταν ἤδη πολλοὶ αἰσθάνωνται τὴν ἀνάγκην νὰ δοθῇ εἰς τὴν γλώσσαν μας ἄλλη φιλολογικὴ διαμόρφωσις συμφωνοτέρα πρὸς τὴν φύσιν τῆς καὶ τὸν ὁργανισμόν τῆς, θὰ ἦταν καλὸν νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου ὀλίγον θὰ ὠφελήσῃ ἡ ξερὴ καὶ ψυχρὰ θεωρία, ἕως οὗ δὲν ἀνευρεθῶν καὶ δὲν χρησιμοποιη-

θῶν τεχνικῶς οἱ ἀφανεῖς θησαυροὶ τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης, διότι τότε μόνον θὰ ἀποδειχθῇ τὸ ζητούμενον, δηλαδή κατὰ πόσον αὐτὴ ἔχει μέσα τῆς τὴν ἱκανότητα νὰ γείνῃ ὄργανον φιλολογικόν, ἐὰν πιστεύωμεν εἰς τὸν προορισμόν τῆς τοῦτον ἃς ἔχομεν καὶ τὸ θάρρος νὰ τὴν μεταχειρισθῶμεν εἰς ἀγῶνα μὲ τὰς μορφωμένας γλώσσας τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων. (1)

Εἰς τοῦτο ἀποβλέπει καὶ ἡ προκειμένη μετάφρασις· ἠθελήσαμεν, καὶ τὴν φορὰν ταύτην, νὰ δοκιμάσωμεν ἐὰν ἡ γλώσσά μας, ὅποιαν ἡμεῖς τὴν ἐννοοῦμεν, δύναται νὰ παρουσιασθῇ καλοπρόσωπος εἰς τὴν προσπάθειαν νὰ ἀντιπαραστήσῃ τὴν ὠραιότητα ἐξαισίου πρωτοτύπου, μὲ τὸ νὰ προσπεράσῃ ἀβίαστα ὅσας δυσκολίας ἀπαντᾷ ὁ μεταφραστὴς εἰς τὴν συντομίαν τῆς εἰς τὸ ἄκρον συνθετικῆς γλώσσης τῶν Λατίνων, εἰς τὴν γλαφυρότητα καὶ εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῆς φράσεως, εἰς τὴν σοφὴν κατασκευὴν τῶν διστίχων, ὅπου ἡ συμμετρία καὶ ἡ χάρις, δύο φαινομενικῶς ἀσυμβίβαστοι ἰδιότητες, συνυπάρχουν καὶ ἀντιβληθῶνται, ὅπου ἡ τέχνη παρακολουθεῖ τὴν ἀφέλειαν καὶ ἡ ἀφέλεια τὴν τέχνην.

Τὸ ἠρωελεγεῖον, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέτρα, ἐπῆραν οἱ Λατῖνοι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Τὸ μέτρον τοῦτο ἔχει τὴν ἀρετὴν νὰ συνδυάζῃ μὲ τὴν ἐπικὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν λυρικὴν γοργότητα, ὥστε εἶναι ἀρμόδιον νὰ ἐκφράσῃ τὰς διαφόρους διαθέσεις τῆς ψυχῆς. Μὴ παραδεχόμενοι τὴν, κατὰ τὴν κρίσιν μας, νόθον εἰσαγωγὴν ἀρχαίων μέτρων εἰς τὴν νεωτέραν στιγουργίαν, ἐνομίσαμεν ὅτι, διὰ νὰ διατηρήσωμεν τὸν ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν χαρακτήρα τοῦ ἠρωελεγείου, δυνάμεθα, χωρὶς παραβίασιν τοῦ κανονικοῦ ρυθμοῦ, νὰ ἐπεκτείνωμεν ἀπὸ δύο συλλαβὰς τὸν δεκαπεντασύλλαβον, ὥστε ὁ νέος αὐτὸς στίχος νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν ἐξάμετρον, καὶ ὁ δεῦτερος, δεκαπεντασύλλαβος, πρὸς τὸν πεντάμετρον.

ΑΛΒΙΟΥ ΤΙΒΟΥΛΛΟΥ

Βιβλίον Α'. Ἐλεγείον Γ'.

Χωρὶς ἐμὲ τοῦ Αἰγαίου τὸν ἀφρόν θὰ σχίσετε, ὦ Μεσσάλα·

εἴθε καὶ σὺ καὶ οἱ σύντροφοί νὰ μὴ μὲ λησιμονῇτε·

ἔς τ' ἄγνωστα χρώματά τῆς ἀσθενῆ κρατεῖ με ἡ Φαιακία·

μὴ, μαῦρε θάνατε, ὦ σκληρὸς, ἔς ἐμὲ τὸ χεῖρι ἀπλώσῃς·

5 μὴ μοῦ τὸ ἀπλώσῃς, δέομαι· σιμὰ δὲν ἔχω τὴν ἡμῖτέρα

τὰ κόκκαλά μου ἀφού καοῦν νὰ κλείσῃ ἔς τὴν ποδιά τῆς,

(1) Κατὰ πόσον τὸ δημοτικὸν μας ἰδιῶμα δύναται νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς νεωτέραν φιλολογικὴν γλώσσαν μαρτυρεῖ ἡ ἐξαισὶα μετάφρασις τοῦ Κορυθαλοῦ τοῦ Shelley (Ἔστις 1890. Τόμ. Α', ἀριθ. 25), ἂν καὶ ἡμεῖς δὲν συμφωνοῦμεν καθ' ὅλα μὲ τὴν γλωσσικὴν μέθοδον τοῦ ἀξιοτίμου μεταφραστοῦ.

Στγ. 1. Ὁ Οὐαλέριος Μεσσάλας Κορβίνος, ἀνθύπατος τῆς Ρώμης, μετέβαινεν ἀπὸ τὴν Γαλατίαν εἰς τὴν Ἀσίαν ὅταν ἐφθασεν εἰς τὴν Κέρκυραν ὁ Τιβούλλος, ὁ ὁποῖος ὑπηρετοῦσε εἰς τὸν στρατὸν, ἀσθένεας καὶ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀκολουθήσῃ πλέον τὸν φίλον του καὶ προστάτην Μεσσάλαν.

- τὴν ἀδελφὴν μὲ μύρ' ἀσσυριακὰ τὴν τέφραν μου νὰ ῥάνη
καὶ 'ς τὴν ταφὴν μου μὲ λυταῖς νὰ ὀδύρεται πλεξίδαις·
δὲν ἔχω τὴν Δηλίαν μου· καὶ αὐτὴ, πρὶν μὲ ξεπροβοδῆσῃ,
10 ὅλους, μοῦ εἶπαν, τοὺς θεοὺς εἶχ' ἐρωτήσῃ πρῶτα·
τρίτην φορὰν τὸν ἱερὸν λαχὼν ἐπῆρε ἀπὸ τὸ ἀγόρι,
καὶ ἀσφαλτ' ἀπὸ τὸ τρίστρατο τῆς ἔφερε σημεῖα·
ἂν κ' ἐδηλοῦσαν ὅλα ἐπιστροφὴν, τὰ δάκρυά της ἔρρεάν,
καὶ ὡς πῆγαινα τὰ μάτια της θλιφτὰ μὲ ἀκολουθοῦσαν·
15 κ' ἐγὼ ποῦ τὴν ἐθάρρενα προτοῦ, καθὼς ἐσυνταζόμουν
ἀνήσυχος κάθε ἀφορμὴν ζητοῦσ' ἀργοπορίας·
ποτέ μοῦ πταῖαν ὄρνεα κακὰ καὶ τέρατα τοῦ ὀλέθρου,
ποτέ τοῦ Κρόνου ἡ σεβαστὴ μ' ἐμπόδιζεν ἡμέρα·
πόσαις ξεκίνησα φοραῖς κ' ἐνῶ τὸ πόδι 'ς τὸ κατῶφλι
20 σκόνταψε, ὦ πόσα θλιβερά προμάντευε ἡ ψυχὴ μου.
Ἄς μὴν ἀναχωρῇ κάνεις ἐὰν ὁ Ἔρως δὲν τὸ θέλει,
εἶδεμὴ ἄβουλα θεοῦ πῶς κίνησε ἃς θυμᾶται.
Τί μ' ὠφελεῖ 'ς τὴν Ἰσιδα θεὰν τὸ σέβας σου, ὦ Δηλία,
τὰ σεῖστρα ἐκεῖνα ὅπου συχνὰ τὰ χέρια σου κρατοῦσαν ;
25 καὶ τί 'ς τὸν νόμον της πιστὴ 'ς ἀγνὸν νὰ λούεσαι λουτῆρα,
καὶ μόνῃ, δὲν τὸ λησιμονῶ, 'ς ἀγνὴν νὰ πέφτης κλίνῃν ;
Τώρα, θεά, γενοῦ 'ς ἐμὲ βοηθός, καὶ πόσα θεραπεύεις
εἰκόνες δείχνουν κρεμασταῖς πολλαῖς εἰς τὸν ναόν σου,
ἂν σοῦ προσφέρῃ ἐκεῖνα, ὅπου γιὰ μὲ σοῦ ἐτάχθηκε, ἡ Δηλία,
30 'ς τὰ πρόθυρά σου μὲ λινὸ μαγνάδι σκεπασμένη,
καὶ κάθε ἡμέρα δυνὸ φοραῖς, λαμπρὴ 'ς τὸ πλῆθος τῶν Φαρίων,
μὲ τὰ μαλλιά της ἀπλωτὰ νὰ σὲ δοξολογήσῃ·
'ς τοὺς πατρικοὺς πενάτες μου κ' ἐγὼ νὰ φθάσω καὶ νὰ καίω
εἰς τὸν ἀρχαῖον λάρητα λιβάني κάθε μῆνα·
35 Πόσο εὐτυχοῦσε ὁ κόσμος 'ς τὸν καιρὸν 'ποῦ κυβερνοῦσε ὁ Κρόνος,
πρὶν τόσοι δρόμοι ἀπέραντοι παντοῦ τὴν γῆν ἀνοίξουν·
δὲν εἶχεν ἀψηφῆσῃ ἀκόμ' ἡ δρυς τὰ γαλανὰ πελάγη
οὐδὲ πλατεῖα 'ς τὸν ἄνεμον τὸν κόλπον της ἀπλώσῃ,
οὐδὲ γιὰ κέρδη 'ς ἄγνωστὰς στερναις παράδερνεν ὁ ναύτης,
40 οὐδὲ μὲ εἶδη ξένης γῆς ἐβάρυνε τὸ πλοῖον·
τότε δὲν εἶχε ὁ ταῦρος 'ς τὸν ζυγὸν τὴν δύναμίν του σκύψῃ
καὶ μὴτ' ὁ ἵππος χαλινὸν εἶχε δαγκάσῃ ἀκόμῃ·
θύραν δὲν εἶχε ἀνθρώπου κατοικία καὶ 'ς τοὺς ἀγροὺς κἀνένας
λίθος νὰ δείχνῃ σύνορα δὲν ἦταν στυλωμένους·
45 τὸ δένδρο εἰς τὸν ἀμέριμνον θνητὸν ἐχάραξε τὸ μέλι,
γάλα γεμάτο πρόσφερεν ἡ ἀρνάδα τὸ μαστάρ·
ὀργή, διχόνοια, πόλεμος, ποσῶς δὲν ἦσαν καὶ κἀνένας
μ' ἀπονήν τέχνην χαλκουργὸς δὲν εἶχε κόψῃ ξίφος·
ἀλλὰ 'ς τὸ κράτος τοῦ Διὸς σφαγαῖς, φόνοι, ποτὲ δὲν λείπουν,
50 θάλασσα, τώρα, καὶ ἄπειροι, τώρα, θανάτου τρόποι.

Στλ. 11. Εἰς τὴν Ῥώμην παιδιὰ εἶχαν ἔργον νὰ προκαλοῦν τοὺς διαβάτας διὰ νὰ κάμουν ἱερομαντείας.

Στλ. 18. Τὸ Σάββατον.

Στλ. 23. Τῆς Ἰσιδος, θεᾶς αἰγυπτιακῆς, ἡ λατρεῖα εἶχεν εἰσχωρῆ εἰς τὴν Ῥώμην.

Στλ. 32. Φαρίων—Αἰγυπτίων, ἀπὸ τὴν νῆσον Φάρου.

Στλ. 33. Πενάτες—ἐστίαι θεοὶ τῶν Ῥωμαίων. Στλ. 34. Ὁ Λάρης, ἓνας τῶν ἐστίων θεῶν.

- Μή, ὦ Πατέρα· ἐπίορκος ἐγὼ δὲν εἶμαι γιὰ νὰ τρέμω,
 ἢ λόγον πρόφερα ποτὲ βαρὺν 'ς τοὺς Ἀθανάτους·
 ἀλλ' ἂν ἡ Μοῖρα ἐχάραξε ὡς ἐδῶ τὸ μάκρος τῆς ζωῆς μου
 τοῦτ' ἄς γραφθοῦν 'ς τὸ μάρμαρον ὁποῦ νεκρὸν θὰ μ' ἔχη·
 55 Ἐδῶ κεῖται ἀπὸ θάνατον πικρὸν σβυμμένος ὁ Τιβοῦλλος
 ἐνῶ παράδερε παντοῦ 'ς τὸ πλάγι τοῦ Μεσσάλα.
 Ὅμως ἐμέ, τοῦ Ἑρώτος πιστὸς ὡς εἶμαι, θὰ ὀδηγήσῃ
 ἢ Ἀφροδίτ' ἢ ἴδια 'ς τὸ ἡλύσιο περιβόλι·
 60 ἐκεῖ δὲν παύουν ἄσματα, χοροί, καὶ ὡς τύχη σκορπισμένα
 πουλιὰ μὲ λεπτὸν λάρυγγα γλυκὰ τραγούδια χύνουν·
 χέρσος ὁ ἀγρὸς κινναμωμον γεννᾷ καὶ εἰς ὅλα τῆς τὰ μέρη
 ἡ ἀγαθὴ γῆ τριαντάφυλλα γεμίζει εὐωδιασμένα,
 καὶ μὲ τ' ἀγόρι' ἀνάμικταις γελοῦν καὶ παίζουν ἢ παρθέναις
 καὶ ὁ Ἑρως ἀδιάκοπα πολέμου πλέκει αἰτίαις.
 65 Αὐτοῦ μένουν ἐκεῖνοι, ὁποῦ σκληρὴ ὥρα θανάτου ἐπῆρε
 ἀπ' τὴν ἀγάπην καὶ φοροῦν ὅλοι μυρτιάς στεφάνι.
 Ἀλλὰ τόπος ἐπάρατος βαθεῖα 'ς τὸ ἀπέραντο σκοτάδι
 στέκει καὶ μαῦροι ποταμοὶ βροντοῦν ὀλόγυρά του·
 ἡ Τισιφόνη ξέπλεκη, μὲ ὀχιαὶς 'ποῦ ἔχει γιὰ μαλλιά της,
 70 μανίζει καὶ παντοῦ σκορπᾷ τῶν ἀσεβῶν τὰ πλῆθη·
 'ς τ' ἄνοιγμα ἐμπρὸς ὁ Κέρβερος, φρικτὸς μὲ στόματα δρακόντων,
 οὐρλιάζει ἀνύστακτος σιμὰ 'ς τὸν χάλκινον πυλῶνα·
 τοῦ Ἰξίοнос, 'ποῦ ἐτόλμησ' ὁ ἀσεβὴς τὴν Ἥραν νὰ πειράξῃ,
 τὰ μέλη ὁ γλήγορος τροχὸς τ' ἁμαρτωλὰ γυρίζει·
 75 Ὁ Τιτυὸς 'ς ἐννέα πλέθρα γῆς ἐξαπλωμένος τρέφει
 μὲ σπλάγχχνα αἱματοστάλακτα τὸ ἐπίμονο γεράκι·
 'ς τὴν λίμνην μέσα ὁ Τάνταλος σκυφτὸς τὴν δίψαν του νὰ σβύσῃ
 τὸ νερὸ βλέπει ἀνέλπιστα νὰ σύρεται ἀπ' ἐμπρὸς του,
 80 καὶ ἡ Δαναΐδες, ποῦ σκληρὰ πολὺν 'ς τὴν Κύπριδ' ἀνομιῶσαν,
 ρίχνουν εἰς στάμναις ἅπαταις τὰ ὕδατα τῆς λήθης.
 Αὐτοῦ νὰ πέσῃ, ἂν εἶναι, ὁ πονηρὸς τῆς ποθητῆς μου πλάνος,
 'ποῦ εὐχήθη μὲς τὸ στράτευμα νὰ φθείρῃ τὴν ζωὴν μου.
 Ἀλλὰ σὺ μεῖνε ἀμόλυντη, ὦ καλή, καὶ τῆς ἀγνῆς σου γνώμης
 πιστὸς νὰ στέκῃ φύλακας εἰς τὸ πλευρό σου ἡ γραῖα.
 85 Παραμυθάκια νὰ σοῦ λέγῃ αὐτή, καὶ ἅμα τὸν λύχνον στήσῃ
 ἀπὸ ἡλακάτην φουντωτὴν μακρὸν νὰ βγάξῃ γνέμα
 καὶ ἡ κόρη, ἐνῶ 'ς τὸ ἔργον τὸ βαρὺ προσηλωμένη γέρνει,
 ἀγάλι ἀπὸ τὸ νύσταγμα τὸ ἐργόχειρο ν' ἀφίνη·
 90 ἐξαφνα ἐγὼ νὰ φθάσω αὐτοῦ, χωρὶς προμήνυμα νὰ λάβῃς,
 ἀλλὰ οὐρανόθεν νὰ φανῶ 'ς τὸ πλάγι σου σταλμένος·
 τότε, ὅπως νὰ σαι, μὲ ὅλαις ταῖς μακρυαῖς πλεξίδαις ἀνωκάτω,
 πετάξου ἐμπρὸς μου μὲ γυμνὸ τὸ πόδι σου, ὦ Δηλία
 Δόστε, θεοί μου, ἐκεῖνο τὸ ἱλαρὸ δροσάτο χαραμέρι
 'ς ἐμᾶς νὰ φέρουν τῆς λευκῆς Ἑοῦς οἱ ρόδι' ἵπποι.

Στλ. 51. Εὐχὴ πρὸς τὸν Δία.

Στλ. 79. Διὶ εἶχον φονεύσῃ τοὺς συζύγους των·

Στλ. 84. Ἡ βυζάστρα τῆς Δηλίας.

Στλ. 87. Ἡ ὑπηρέτρια.